

ЗБІРНИК СТАТЕЙ
Сьомої міжнародної науково-методичної конференції:
Сучасний простір медіаграмотності
та перспективи його розвитку

Kiїв, 2019

УДК 316.774:351.751(477:100)(082)

Збірник статей Сьомої міжнародної науково-методичної конференції: Сучасний П68 простір медіаграмотності та перспективи його розвитку. – Київ. : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2019. – 435 с.

ISBN 978-966-2123-92-0

Упорядники:

Валерій Іванов, президент Академії української преси, доктор філологічних наук, професор;

Оксана Волошенюк, науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, менеджер медіаосвітніх програм Академії української преси.

Збірник об'єднав виступи учасників Сьомої міжнародної науково-методичної конференції з медіаосвіти та медіаграмотності, де йдеться про теоретичні й світоглядні засади медіаосвіти, медіаосвіту та медіаграмотність у дошкільних навчальних закладах та початковій школі, в середніх загальноосвітніх закладах; про організаційні та управлінські моделі упровадження медіаосвіти; про медіаграмотність як педагогічну компетенцію. Видання уможливує вивчення методів викладання медіаосвіти та медіаграмотності у вищій педагогічній освіті та в післядипломній педагогічній освіті. Одна з чільних тем в Україні – це медіаграмотність як педагогічна компетенція також представлена в збірнику.

Відповідальність за підбір і виклад фактів та ілюстрацій у статтях несуть самі автори.

Статті у збірнику представлені в авторській редакції.

Made for minds.

**співпраця з
НІМЕЧЧИНОЮ**
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Академія Deutsche Welle є провідною організацією Німеччини для розвитку міжнародних засобів масової інформації. Консультанти і тренери підтримують вільні і незалежні медіа з 1965 року. Організація пропонує міжкультурні та професійні навчальні семінари, програми і стажування для майбутніх журналістів. DW Академія також розробила магістерську програму «Міжнародні Медіа Студії», яка поєднує у собі навчання з розвитку ЗМІ, управління медіа, журналістики та комунікації.

© Академія української преси, 2019

© Центр Вільної Преси, 2019

Валерій Коваленко. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ НА БАЗІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	262
Тетяна Устименко. ЯК ВИМІРЯТИ ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТИ: КРИТЕРІЇ ТА ІНДИКАТОРИ ОЦІНКИ МЕДІАСЕРЕДОВИЩА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ	269

МЕДІАСВІТА ТА МЕДІАГРАМОТНІСТЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Ірина Іванова. ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМ МЕДІАОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	277
Тетяна Євтухова. КУРС «МЕДІАОСВІТА» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	282
Оксана Залюбівська. ІНСТРУМЕНТИ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ, ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ	289
Ізбаш Світлана. МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА АНДРАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ.....	297
Віра Казимир. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ	310
Тетяна Локойда, Наталія Шелехова. РОЗРОБКА ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ.....	316
Людмила Остапенко, Ольга Соловійова. НОВИННА ГРАМОТНІСТЬ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО МЕДІА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	326
Андрій Шидловський. РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	332
Тетяна Шроль. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ МЕДІАОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	339

МЕДІАОСВІТА І МЕДІАГРАМОТНІСТЬ У ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ і В САМОСВІТІ ВЧИТЕЛЯ

Наталія Волкова. ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАПРОСТОРУ З МЕТОЮ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ	350
Олег Власюк. ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАОСВІТИ У ПРОЦЕС ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ (ДОСВІД РІВНЕНЩИНИ).....	356
Лариса Мельник. МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА МЕДІАОСВІТИ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	361

Ізбаи Світлана

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
доцент кафедри педагогіки і педагогічної майс-
терності,
кандидат педагогічних наук, доцент*

МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА АНДРАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті визначено можливості формування медіакомпетентності у майбутніх магістрів освіти у процесі їх андрагогічної підготовки. Встановлено сутність андрагогічної підготовки майбутніх магістрів освіти у закладах вищої освіти; визначено змістові модулі програми тренінгу, методи та засоби формування медіакомпетентності, уміння і навички медіаграмотності майбутніх магістрів освіти, що набуваються у процесі їх андрагогічної підготовки.*

***Ключові слова:** андрагогічна підготовка, андрагог, майбутній магістр освіти, медіакомпетентність, медіаграмотність, медіаосвіта, компетентнісний підхід, інтерактивні методи, онлайн сервіс Padlet, критичне мислення, парадигма освіти, маніпулятивний контент, освітнє середовище.*

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси в Україні зумовили якісні зміни в усіх сферах людської діяльності. Сучасна українська освіта повинна відповідати запитам підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного до успішної самореалізації в житті. Завдання професійної підготовки конкурентоспроможного фахівця можуть бути вирішені через компетентнісний підхід як важливий засіб модернізації змісту вищої освіти. Важливою причиною розбудови освіти на засадах компетентнісного підходу є перехід світової спільноти до інформаційного суспільства, де пріоритетним вважається не просте накопичення студентами знань та предметних умінь і навичок (мета так званої «знанневої педагогіки»), а й формування уміння вчитися, оволодіння навичками пошуку інформації, здатності до самонавчання упродовж життя, де ці новоутворення стають визначально сферою професійної діяльності людини [12, с.10-11].

Індикаторами результатів освіти мають стати компетентності, що визначають готовність випускника до професійної діяльності, до життя в інформаційному суспільстві. У зв'язку з цим Рада Європи до числа найбільш значущих для людини (ключових) компетентностей віднесла наступні компетентності: полікультурна, інформаційна, соціальна, політична, комунікативна, загальнокультурна, пізнавально-інтелектуальна, трудова (підприємницька), культурна обізнаність та самовираження [16]. У зв'язку з

цим важливо володіти новими технологіями обробки інформації, критично оцінювати повідомлення у медіапросторі та захищатися від негативних впливів мас-медіа. Означені завдання стали основою для виникнення нового напрямку в педагогіці – медіаосвіти, що досліджує принципи і закономірності функціонування сучасних медіа з метою підвищення рівня медіаграмотності та медіакомпетентності особистості. З цих причин формування у майбутніх магістрів освіти медіакомпетентності стає необхідною вимогою до їх андрагогічної підготовки і входить до переліку провідних завдань сучасної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні розроблено і прийнято нову редакцію «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», що була погоджена постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 року. Головна ідея концепції полягає у «підготовці дітей і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формуванні у громадян медіаінформаційної грамотності і медіакультури відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей» [9]. Проблемам медіаосвіти, медіаграмотності та медіакомпетентності у сучасній педагогічній науці присвячено праці провідних українських вчених О. Волошенюк, В. Іванова, Н. Найдюнової та інших.

У зарубіжних країнах існує стала практика та накопичено багатий досвід медіаосвіти. Так, британський дослідник медіаосвіти Лен Мастерман (LenMasterman) виділив чотири найважливіші сфери медіаосвіти: авторство, способи досягти ефекту впливу медіа тексту, репрезентація навколишнього середовища через медіа, медійна аудиторія. За Л. Мастерманом, ефективність медіаосвіти можна оцінити за двома основними критеріями: 1) здатністю учнів застосовувати своє критичне мислення у нових ситуаціях і 2) кількістю зобов'язань і мотивацій, висловлених ними щодо медіа. Шведська дослідниця Сесілія фон Файлітзен (Cecilia von Failitzén) наголошує, що медіаосвіта має розвивати критичне мислення (*critical thinking*), суттєвий елемент розвитку якого – створення учнями власної медіапродукції. Згідно з професором Техаського університету Катлін Тайнер (Kathleen Tuner), яка спеціалізується на медіаосвіті з новітніх медійних та ігрових технологій, навчання має відбуватись із використанням аудіовізуальних медіа й передбачати аналіз медіапродукції, який може мати міждисциплінарний та інтерактивний характер. Британські науковці К. Безелгет (Cary Bazalgette) та Е. Харт (Andrew Hart) вважають, що медіаосвіта має ґрунтуватись на вивченні шести ключових понять: медійних агенцій, медійних категорій, медійних технологій, медійних мов, медіааудиторії, медійного подання [11, с. 14-15].

Проблема андрагогічної підготовки педагогічного персоналу є досить новою для сучасної педагогічної практики, але сьогодні вже відомі дослідження у цьому напрямку: О. Аніщенко, О. Дубасенюк, І. Зель, С. Ізбаш, О. Кукуєв, Л. Лукьянова, В. Нефедова, О. Пехота, Т. Сорочан, Є. Худякова та ін. Деякі практичні науково-методичні розробки, пов'язані з поняттям «андрагогічна підготовка» знаходимо у працях С. Архипової, І. Воротнікової, Т. Галкіної, О. Огієнко, О. Юдова та ін. Проте досі немає жодної узагальнюючої праці, яка б розкривала зміст формування медіакомпетентності у майбутніх магістрів освіти у процесі їх фахової, зокрема, андрагогічної підготовки.

Мета статті – з'ясувати можливості формування медіакомпетентності у майбутніх магістрів освіти у процесі їх андрагогічної підготовки. Завдання дослідження: 1) встановити сутність поняття «андрагогічна підготовка» майбутніх магістрів освіти у вищих навчальних закладах; 1) визначити змістові модулі програми тренінгу з формування медіакомпетентності у майбутніх магістрів освіти; 2) з'ясувати методи та засоби

формування медіакомпетентності у майбутніх магістрів освіти; 3) визначити уміння і навички медіаграмотності майбутніх магістрів освіти, що набуваються у процесі їх андрагогічної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Прийняття Закону України «Про освіту» [4] відкриває нові перспективи для розвитку в Україні галузі освіти дорослих. Затвердження у національному «Класифікаторі професій» професії андрагог (Наказ Міністерства освіти і науки від 15.02.2019 №295 «Про затвердження змін №8 до національного класифікатора ДК 003:2010»), викликає необхідність спеціальної підготовки фахівців (андрагогів) для роботи з дорослими. Ця категорія фахівців давно виділяється за своїми професійними функціями, пов'язаними з навчанням дорослих, але наукові основи діяльності педагогічного персоналу у різних формах інформаційно-освітньої взаємодії з дорослими тільки починають формуватися. Українська дослідниця О. Аніщенко, розробила кваліфікаційну характеристику професії «Андрагог» для педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів формальної і неформальної освіти у контексті вимог до фахівця, завдань та обов'язків професії «Андрагог», де зазначила необхідність використання андрагогом інформаційно-комунікаційних технологій для створення, зберігання й обробки інформації [1, с. 161-162]. Але разом з цим, вважаємо, що кваліфікаційна характеристика професії «Андрагог» потребує доповнення уміннями добирати, використовувати, критично оцінювати, створювати та передавати медіатексти різних форм і жанрів та уміти аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві, що і становить основу медіаграмотності та медіакомпетентності фахівця для освіти дорослих. У зв'язку із впровадженням в Україні Концепції Нової української школи такі вимоги сьогодні актуальні для учнів та вчителів закладів загальної середньої освіти. Не менш актуальними вони є і для андрагогів як фахівців освіти дорослих закладів формальної і неформальної освіти.

Існують різні підходи до трактування поняття «андрагогічна підготовка» як: цілеспрямований, поетапний, модельований, системний процес навчання, що спирається на андрагогічні принципи й технології, метою якого є створення певних умов для реалізації потреб конкретних груп фахівців (О. Кукуєв); як сукупність наперед запланованих і розроблених заходів навчання і виховання майбутнього фахівця з організації навчання дорослих (Л. Лук'янова) [10, с.8]. О. Огієнко наголошує, що професійна підготовка дорослих суттєво відрізняється від підготовки вчителів різних вікових груп. Відтак, «професійну підготовку фахівця – андрагога науковці розглядають як цілеспрямований системний процес навчання, результатом якого є формування професійної компетентності педагога для дорослих, необхідної для ефективного навчання дорослих в різноманітному освітньому середовищі» [13, с. 34]. При цьому автори підкреслюють, що професійна підготовка андрагога характеризується децентралізацією, гнучкістю, забезпеченням принципу рівності можливостей, різноманітністю форм фінансуванням, повагою до особистості кожного, заснованою на індивідуальних досягненнях [13, с. 47]. Сучасні моделі професійної підготовки педагогів-андрагогів аналізує О. Дубасенюк та стверджує, що моделі (компетентнісна, когнітивна, людино-центрована, комунікативна, рефлексивна) описують різні аспекти професійної підготовки педагога-андрагога і разом з тим створюють цілісний освітній простір для підвищення її ефективності. Застосування комплексу моделей дає змогу всебічно підготувати сучасних фахівців у галузі освіти дорослих, спрямувати їх на оволодіння основами професійної майстерності та досягнення акме-вершин [3, с. 179]. Також поняття «андрагогічна підготовка» проаналізовано у наших працях [6], [7].

Методичні аспекти підготовки тренера-андрагога визначено у роботі О. Пехоти, яка стверджує, що першочерговим завданням є підготовка кадрів для здійснення неформальної освіти дорослих. Для підготовки тренера-андрагога для неформальної освіти дорослих розроблено та впроваджено програму тренінгу «Вступ до освіти дорослих» на засадах європейських стандартів освіти дорослих [14, с. 180-181].

К. Волошина пропонує для формування медіакомпетентності викладача опанувати спецкурс «Формування медіакомпетентності викладача засобами аудіовізуальних технологій» та доводить, що в результаті вивчення спецкурсу у студентів підвищується рівень медіакультури, формуються вміння орієнтування у медіапросторі, набуваються сукупності вмінь (мотиваційних, інформаційних, методичних, практико-операційних/діяльнісних, креативних) як компонентів медійної компетенції педагога [2, с. 516].

Для навчання майбутніх магістрів освіти основам медіаграмотності нами розроблена програма, яка включає 4 модулі як завершені частин навчання в межах яких формується медіакомпетентність, що включає здатність критично й усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію щодо медіа та передавати повідомлення у різних формах. Пропонуємо далі докладно ознайомитись з описом змісту програми тренінгу, інтерактивними методами та засобами формування медіакомпетентності у майбутніх магістрів освіти. Слід зазначити, що розробка даної програми тренінгу стала можливою завдяки участі у першій і другій посиленій фазі підготовки тренерів з медіаграмотності, що організовано Академією української преси та Академією DeutscheWelle за підтримки Федерального Міністерства Німеччини з економічного співробітництва та розвитку. Для створення програми використано матеріали практичного посібника з медіаграмотності для мультиплікаторів за редакцією Валерія Іванова [15]. Завдання виконувались студентами у середовищі онлайн дошки Padlet – це онлайн інструмент для організації спільної роботи групи під час тренінгу. Вхід до онлайн дошки відбувався через сканування QR-коду. Робота студентів на тренінгу організована у міні-групах. Для кожної міні-групи і для кожного завдання створювались окремі дошки з відповідними QR-кодами.

У модулі 1 «Медіаосвіта та медіаграмотність» майбутні магістри освіти знайомились з основними поняттями і сутністю медіаграмотності; аналізували причини актуальності медіаграмотності в Україні; дізнавались про роль критичного мислення і важливість дотримання критичної дистанції щодо медіа. Акцент робився на запровадженні Концепції «Нова українська школа», де медіаграмотність виступає складовою інформаційно-цифрової компетентності учнів, а навички медіаграмотності вже включено у Державний стандарт початкової освіти. У даному модулі наводились цитати виступу міністра освіти і науки України Лілії Гриневич, яка наголошувала на тому, що медіаграмотність потрібно запровадити в практику роботи кожного вчителя та запропонувати вчителям України інструментарій для викладання медіаграмотності наскрізно на усіх предметах в школі. Майбутні магістри освіти познайомились із Концепцією медіаосвіти в Україні, яку розроблено Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України у новій редакції 2016 року [9]. Мозковий штурм на тему: «Що для Вас означає «медіаграмотність» допоміг учасникам виділити 5 причин, які спонукають до вивчення медіаграмотності на сучасному етапі розвитку суспільства. Об'єднавшись у 3 групи, студенти долучились до процесу визначення актуальності медіа в Україні. Дана вправа проводилась за допомогою онлайн ресурсу Padlet. Кожна група працювала на онлайн-дошці одночасно, але для кожної групи виділялася окрема частина дошки. Результати роботи студентів представлено на онлайн дошці (Рис. 1):

2 + 8 - менше хвилини

Актуальність медіа в Україні

Вас означає «медіаграмотність»? Написати 5 причин необхідності вивчення медіаграмотності.

Група "Зима"	Група "Весна"	Група "Літо"
Бути на одній хвилі з молоддю	Навчитися протистояти інформаційним атакам	Бути обізнаним користувачем соціальних мереж
Створювати для учнів цікаві уроки	Розпізнавати цілеспрямований вплив	Розуміти мотиви впливу медіа на свідомість людини
Для улущення качества образования	Вміти протистояти інформаційному тиску	Навчитися критично сприймати медіа
Навчити учнів швидко знаходити необхідну інформацію	Уміти правильно спілкуватися у мережі Інтернет	Сприйняття світу залежить від того, як інформацію подають медіа
Уміння працювати з інформацією	Набути умінь швидко отримувати інформацію	Швидкість навчання, мобільність
Бути сучасним	Вимога сучасності	Взаємозв'язок між учнем та вчителем
Захиститися від маніпуляцій	Розуміти користь і шкідливість користування гаджетами	Доступність інформації
Жити "в ногу з часом"		Захиститися від неякісної медіаінформації

Рис. 1. Результати мозкового штурму на тему «Що для Вас означає «медіаграмотність?» у середовищі онлайн дошки Padlet

Модуль 2 «Медіа як бізнес» спрямований на формування розуміння того, що медіа в Україні неприбутковий бізнес, який належить олігархам з метою впливу і захисту своїх бізнес/політичних інтересів; формування критичної дистанції по відношенню до медіа; розвиток навичок декодування і розуміння медіатекстів, які проплачені замовником. Модуль 2 розпочинався з міні-лекції в якій мова йшла про те, яким чином ми взаємодіємо з медіа, за рахунок чого існують медіа, прибутковість медіа в Німеччині та в Україні. Студенти виконували вправу «Власники телеканалів» та на онлайн-дошці Padlet визначали кому належать популярні українські телеканали. Завдання до цієї вправи представлено на рис. 2 [8]:

радіо

Ліана, 22 - менше хвилини

Власники медіа

Визначити, кому належать українські телеканали?

Найпопулярніші українські телеканали	Власники медіа	Найпопулярніші українські телеканали	Власники медіа	Найпопулярніші українські телеканали	Власники медіа
1+1	1+1 -	СТБ	СТБ -	24 канал	24 канал -
ІНТЕР	Інтер -	УКРАЇНА	УКРАЇНА -	5 канал	5 канал -
ІСТV	ІСТV -	ПЕРШИЙ	ПЕРШИЙ -	112 канал	112 канал -
		УА:ПЕРШИЙ			

Рис. 2. Результати завдання «Власники медіа» у середовищі онлайн дошки Padlet

Висновком до цього завдання є те, що медіа в Україні існують з метою впливу, кожен споживач інформації має знати як функціонують медіа. Ці знання стосуються кожного, тому що інформаційне поле впливає на людину всюди, незалежно від її бажання.

Рольова гра «Купуємо медіа» спонукала майбутніх магістрів освіти спробувати себе у ролі олігархів, які мали можливість придбати телевізійний канал чи інтернет-сайт. Учасники об'єдналися у 3 групи. Кожна група працювала на окремій онлайн-дошці Padlet, створюючи стікери з відповідями на запитання [8]:

- Який канал ви вирішили купити?
- Чому саме його?
- Навіщо ви його купуєте? У чому полягає ваша мета (декларована) і ваша справжня вигода?
- Чи будуть зміни в концепції, програмному наповненні, контенті вашого каналу порівняно з попереднім власником?

Після створення каналів групи презентували результати своїх робіт за допомогою проєкції онлайн-дошки на великий екран. Студентам рекомендовано звернути особливу увагу на вигоди, які має отримати олігарх від роботи каналу та визначити інтереси олігарха, який організував роботу медіаканалу. Результати роботи групи студентів, виконані на онлайн дошці Padlet, представлено на рис. 3 [8]:

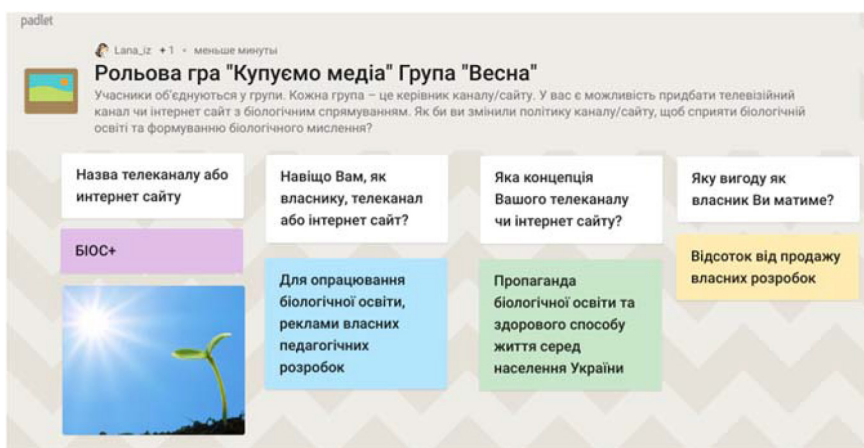

Рис. 3. Результати рольової гри «Купуємо медіа» у середовищі онлайн дошки Padlet

Модуль 3 «Інформування та вплив» має на меті познайомити майбутніх магістрів освіти з основними видами інформації; дати визначення поняттям «інформація», «пропаганда», «дезінформація», «джинса»; усвідомити, що часто під інформацією у мас-медіа маскують пропаганду та приховану рекламу; показати різницю між фактом і думкою журналіста; дати маркери розпізнавання різних видів інформації; сформувати навички складання медіатекстів інформативного характеру, уникаючи емоційного впливу.

Як впливає на нас інформаційний потік продемонстровано у грі «Білий шум». Учасники переконалися у тому, що ми живемо у світі багатобічних вертикальних комунікацій і це викликає «білий шум». Цілісна інформація, коли подається одночасно, сприймається хаотично, а знайома інформація не впізнається. Зрозуміти відомий текст можна тільки тоді, коли людина почула інформацію з одного джерела та саме ту частину, яка їй була відома раніше і викликала знайомі асоціації.

Вправа «Колесо емоцій», яка застосовується у проєкті «Вивчай та розрiniaй: інфо-медійна грамотність» (проєкт здійснюється міжнародною організацією IREX та партнерами Академією української преси і StopFake за підтримки Міністерства освіти

і науки України), спрямована на формування установки на критичне сприйняття інформації через розуміння своїх емоцій. Автори статей у нас викликають емоції відволікання, здивування тощо. Якщо учасники визначають свої емоції у центрі «Квітки емоцій» на насичених тонах, то це означає, що вони менше замислюються про достовірність інформації та схильні гостро реагувати. Ті учасники, які визначають свої емоції на крайніх пелюстках, більше схильні не панікувати, а розібратися у суті інформації, вони прагнуть зрозуміти справжній зміст статті.

Будь-яке повідомлення може бути інформативним і впливовим. Журналісти працюють в інформаційному полі, щоб привернути увагу до новин. Для того, щоб навчити студентів розпізнавати емоційний вплив у медіатекстах, учасникам пропонувалося взяти участь у грі «Асоціативне поле» та підібрати асоціативні слова до слів «інформування» і «пропаганда». Завдання виконувалося всіма студентами одночасно у середовищі онлайн дошки Padlet.

Результати роботи представлено на рис. 4 [8]:

Рис. 4. Результати гри «Асоціативне поле» у середовищі онлайн дошки Padlet

Виконана вправа довела, що пропаганду складно розпізнати, тому що вона може виходити з того ж джерела, що і інформування. Але пропаганда може сьогодні інформувати, а завтра маніпулювати; пропаганда небезпечна напівправдою.

Студентам представлено визначення понять: «інформування», «пропаганда», «джинса», «дезінформація» і для закріплення отриманих знань запропоновано виконати практичний кейс «Створи новину без емоційного впливу».

У процесі виконання вправи «Декодування інформування і пропаганди через відео», учасники описували маркери розпізнавання інформації і пропаганди та дізналися, що соціальна реклама будується на пропагандистських маркерах. Наприкінці зробили висновок про те, що кожна людина сприймає інформацію по-різному. Не знаючи марке-

рів і практичних інструментів, які допоможуть розпізнати інформування і пропаганду, ми не зможемо правильно їх ідентифікувати.

Робота з видами інформації включала формування вміння визначати вид інформації по заданим сюжетам. Учасникам пропонувалося розпізнати за поданими плакатами пропаганду та інформування, а також різні види позитивної пропаганди: реклама, соціальна реклама, PR-акція. Висновок: PR-акція формує лояльність до бренду, а не рекламування продукту, соціальна реклама працює з соціальною проблемою і не дає вибору, тому що вона побудована на пропагандистських маркерах.

Модуль 3 завершився виконанням гри-енерджайера «Створи інформаційну павутинку» (автор: Інна Іванова – медіатренер, медіапедагог, викладач авторського курсу «Я у медіапросторі»). Висновок: в реальному спілкуванні можна знайти людину і дізнатися сутність інформації, яку вона повідомила, а в мережі Інтернет для того, щоб визначити наскільки правдива інформація і хто її повідомляє, необхідно вміти користуватися спеціальними інструментами для перевірки інформації. Далі учасники познайомились з алгоритмом та інтернет сервісами для перевірки фото та відео.

Рольова гра «Шість капелюхів мислення», застосована на тренінгу з метою розвитку критичного мислення у майбутніх магістрів освіти, креативності та вміння аргументувати та приймати правильні рішення. Студентам пропонувалося об'єднатися у три групи, кожній групі надавалося право обрати педагогічну проблему та спробувати її вирішити, спираючись на певний тип мислення відповідно до свого кольору капелюха. Кожна команда презентувала вирішення свого проблемного питання відповідно до ролі і кольору капелюха. Гра сприяла формуванню у студентів вміння успішно поєднувати системний підхід, критичне мислення та генерувати нові ідеї. На прикладі цієї гри у студентів вироблялося вміння відрізнити і створювати факти і судження.

У Модулі 4 «Функціонування мас-медіа. Об'єктивність медіа» студенти дізнавалися як функціонують мас-медіа і до яких цілей вони прагнуть; розвивали навички критичного мислення і усвідомленого медіаспоживання в процесі аналізу медіатекстів і роботи з ними; знайомились з маркерами якісного журналістського матеріалу та чинниками впливу на якість журналістських матеріалів. Рефлексивна гра «Сніжинка» дала зрозуміти учасникам ступінь точності сприйняття інформації, яка подавалася тільки за допомогою одного каналу сприйняття – слухового. У всіх учасників вийшли різні сніжинки. Висновок: жоден ЗМІ не дає нам інформацію, яка може бути перевірена усіма органами чуттів. Саме тому ймовірність перекручування інформації є дуже високою. Будь-яку інформацію необхідно перевіряти. Медіа не презентують реальність, а лише репрезентують її.

Рефлексивна гра «Королева» дає можливість зрозуміти, яким чином засоби масової інформації впливають на свідомість людей, які маніпулятивні технології використовують і чим пояснюється специфіка роботи їх редакційної політики. У процесі реалізації даної гри у учасників формувалися навички критичного мислення; вони вивчали вплив суб'єктивних факторів на об'єктивність журналістики; формували інтерес до вивчення різних джерел медійної інформації для співставлення різних думок. Слід зазначити, що нами до цієї гри створена яскрава анімація і читання казки тренером супроводжувалося демонстрацією подій з анімаційними персонажами на проекційному екрані, що додатково створювало казкову атмосферу та настрої учасників. Завданням було розташувати героїв за ступенем відповідальності: від найбільшої відповідальності за наслідки дії до найменшої. Гра проводилась у трьох міні-групах. Кожній міні-групі пропонувалося домовитись та визначити свою позицію щодо відповідальності героїв.

Три міні-групи представили різні варіанти відповідей, що зайвий раз підтвердило тезу про те, що у реальному житті кожен з нас керується своїми уявленнями про мораль, релігійними установками, політичними вподобаннями та різними стереотипами поведінки. Теж саме стосується і мас-медіа, які висвітлюють той, або інший конфлікт. Вони, як і будь-яка людина, мають прагнути до об'єктивності (і в ідеалі прагнуть до цього!), але дуже часто поняття об'єктивності кожна зацікавлена сторона трактує по-своєму. Результати роботи міні-групи представлено на рис. 5, 6:

Рис. 5. Анімація до рефлексивної гри «Королева»

Рис. 6. Результати рефлексивної гри «Королева» у середовищі онлайн дошки Padlet

Підсумком тренінгу стала інтелектуальна гра «Номо медіаграмотний», розроблена учасниками у середовищі онлайн дошки Padlet. Вчителі за допомогою стікерів створили образ медіаграмотної людини, пропонуючи відповіді на запитання: «Що має враховувати медіаграмотна людина, споживаючи медіапродукт?». Інтелектуальний продукт спільної роботи всіх міні-груп представлено на рис. 7:

Рис. 7. Інтелектуальний продукт «Ментальна карта «Номо медіаграмотний» у середовищі онлайн дошки Padlet

Програма тренінгу завершилась рефлексією «Коло вражень». Студентам пропонувалося підібрати зображення у вигляді предмету, який відображає їхні враження та настрій після тренінгу, пояснити власний вибір та додати стікер з відповідним предметом на онлайн дошку Padlet. Результати рефлексії представлено на рис. 8 [8]:

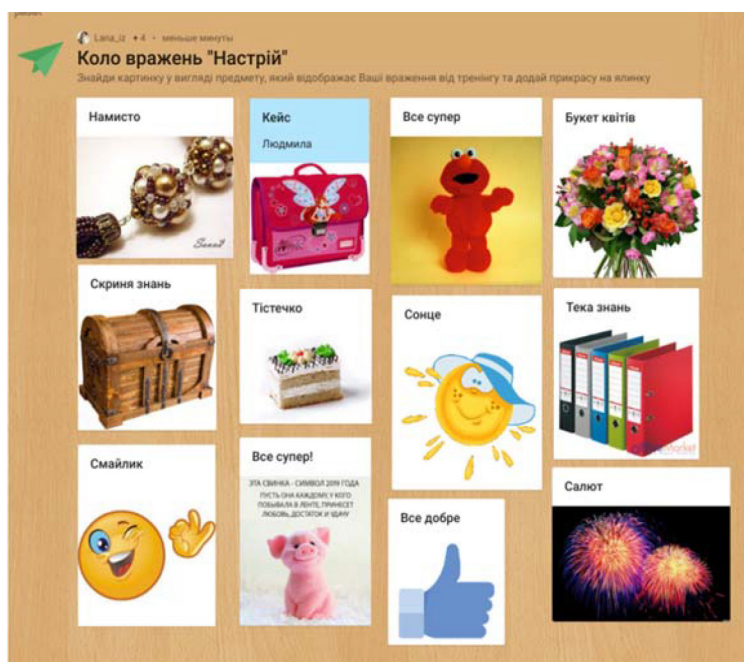

Рис. 8. Результати рефлексії «Коло вражень» у середовищі онлайн дошки Padlet

Висновки. Як бачимо, формування медіакомпетентності у майбутніх магістрів освіти у процесі їх андрагогічної підготовки на сьогодні є актуальною проблемою, оскільки розкриває широкі горизонти для професійного становлення як викладачів для освіти дорослих та сприяє розвитку критичного мислення для безпечного життя в інформаційно насиченому суспільстві. Програма тренінгу з медіаграмотності складалася з 4 модулів (медіаосвіта та медіаграмотність; медіа як бізнес; інформування та вплав; функціонування медіа, об'єктивність медіа) та включала інтерактивні методи навчання: брейнстормінг «Актуальність медіа в Україні», гра «Власники медіа», рольова гра «Купуємо медіа», гра-енерджайзер «Австралійський дощ», гра «Білий шум», вправа «Намалюй тактильно», вправа «Колесо емоцій», гра «Асоціативне поле», кейс «Створи новину без емоційного впливу», гра «Декодування інформації через відео та зображення», гра-енерджайзер «Створи павутинку інформації», брейнстормінг «Факт і судження», рольова гра «Шість капелюхів мислення», рефлексивна гра «Сніжинка», рефлексивна гра «Королева», творча вправа «Створи меседж», рефлексія «Настрій» та інші [5].

У процесі реалізації програми використовувався сучасний засіб навчання – інструмент Padlet для організації спільної і одночасної роботи всіх учасників тренінгу на онлайн дошці. З'ясовано, що програма тренінгу сприяла формуванню у майбутніх магістрів освіти наступних медіакомпетентностей: розпізнавати гіперболізовані ознаки медіаповідомлень та пояснювати мету їх впливу; виявляти маніпулятивний контент в медіа; здійснювати аргументований критичний огляд медіатекстів, оцінювати джерело (авторство, час, обставини, мету створення); розрізняти в медіаінформації факти, думки, маніпуляції, пропаганду та інформування; брати участь у дискусіях, пов'язаних з висвітленням в медіа, формулювати власну позицію з обговорюваних питань; створюю-

вати повідомлення різних жанрів та форм; використовувати можливості медіа у професійно-педагогічній діяльності; використовувати медіапродукти для сприйняття світу та взаємодії із соціумом; оцінювати медіаповідомлення за стандартами журналістської етики; усвідомлювати наслідки впливу медіа на людину [5].

Знання, отримані під час вивчення програми тренінгу майбутні магістри освіти примножуватимуть упродовж усієї своєї виробничої діяльності. Вважаємо, що компетентнісний підхід у викладанні медіаграмотності значно покращить андрагогічну підготовку майбутніх магістрів освіти, задовольнить гостру соціальну потребу суспільства в універсальних фахівцях, викладачах-андрагогах, які зможуть усвідомлено взаємодіяти з інформаційним середовищем та пополяризувати знання з медіаграмотності у своєму професійному колі. Саме таких викладачів потребує сьогодні наше суспільство.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні андрагогічних засад створення технології формування медіаграмотності та розвитку критичного мислення у майбутніх магістрів освіти та умов її впровадження у практику вищої школи в контексті реалізації компетентнісної парадигми освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аніщенко О.В. Професійна підготовка андрагогів: обґрунтування доцільності в контексті професіоналізації освіти дорослих в Україні / Олена Валеріївна Аніщенко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького Серія: Педагогіка. – Випуск 2 (19). – Мелітополь, 2017. – С. 155-164.
2. Волошина К.О. Формування медіакомпетентності викладача засобами аудіовізуальних технологій / К.О. Волошина // Актуальні проблеми слов'янської філології. – Випуск XXIII. – Частина 1, 2010. – С. 510-517.
3. Дубасенюк О.А. Сучасні моделі професійної підготовки педагогів-андрагогів / О. М. Пехота // Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / [колектив авторів]; за ред. Кременя В.Г., Ничкало Н.Г.; укл. Аніщенко О.В., Лук'янова Л.Б. – К.: Знання України, 2018. – С. 174-180.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Ізбаш С.С. Директори шкіл та керівництво відділу освіти Мелітопольської РДА ЗО завершили навчання за сертифікаційною освітньою програмою «Медіапедагогіка, медіаграмотність та медіабезпека» від 25.02.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mdpu.org.ua/direktori-shkil-ta-kerivnitstvo-viddil-osviti-melitopolskoyi-rda-zo-zavershili-navchannya-za-sertifikatsijnoyu-osvitnoyi-programoyu-mediapedagogika-mediagramotnist-ta-mediabezpeka/>
6. Ізбаш С.С. Проблема андрагогічної підготовки педагогічного персоналу як викладачів для освіти дорослих / С.С. Ізбаш // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. – 2017. – №1. – С. 80-85.
7. Ізбаш С.С. Сутність самоосвіти майбутніх магістрів освіти у процесі їх андрагогічної підготовки / С.С. Ізбаш // Підготовка конкурентоздатних фахівців: виклики сучасності: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Кривий Ріг, 25 – 26 квітня

- 2018 р./ за заг. Ред. Л. М. Сергеевої, Т. І.Стойчик – Кривий Ріг: КПГТЛ, 2018. – том 2, С. 64-68.
8. Ізбаш С.С. Формування медіакомпетентності у вчителів біології та природознавства засобами інтерактивних методів навчання» від 16.01.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mdpu.org.ua/trening-formuvannya-mediakompetentnosti-u-vchiteliv-biologiyi-ta-prirodovnavstva-zasobami-interaktivnih-metodiv-navchannya/>
 9. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні 2016 р. [Електронний ресурс] // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України. – Режим доступу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
 10. Лук'янова Л. Історико-теоретичні аспекти підготовки андрагогів у Польщі / Лариса Лук'янова // Професійна порівняльна педагогіка. – № 1 (5), 2013 : наук. журнал / голов. ред. Н. М. Бідюк. – К. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 7-15.
 11. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів педагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. – Київ: Центр Вільної Преси, 2014. – 431 с.
 12. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід до формування змісту середньої освіти: досвід зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 5 – 15.
 13. Огієнко О. І. Чугай О.Ю Професійна підготовка фахівців у галузі освіти дорослих: американський досвід : монографія / О.І. Огієнко, О.Ю. Чугай. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 224 с.
 14. Пехота О.М. Підготовка тренера-андрагога у неформальній освіті дорослих / О. М. Пехота // Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / [колектив авторів]; за ред. Кременя В.Г., Ничкало Н.Г.; укл. Аніщенко О.В., Лук'янова Л.Б. – К.: Знання України , 2018. – С. 180-181.
 15. Практичний посібник з медіаграмотності для мультиплікаторів / За загал. ред. В. Ф. Іванова. – Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. – 100 с.
 16. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18.12.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975
 17. Шарова Т.М. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів інформатики засобами творчих робіт / Т.М. Шарова, С.В. Шаров // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал / [ред. кол.: Скотна Н. (шеф-редактор), Примаченко Н. (голов. ред.) та ін.]. – Дрогобич: ШВИДКОДРУК, 2018. – №9(164). – С. 33-38.

Аннотация. В статье определены возможности формирования медиакомпетентности у будущих магистров образования в процессе их андрагогической подготовки. Установлена сущность андрагогической подготовки будущих магистров образования в учреждениях высшего образования; определены содержательные модули программы тренинга, методы и средства формирования медиакомпетентности, умения и навыки медиаграмотности будущих магистров образования, которые формируются в процессе андрагогической подготовки.

Ключевые слова: андрагогическая подготовка, андрагог, будущий магистр образования, медиакомпетентность, медиаграмотность, медиаобразование, компетентностный подход, интерактивные методы, онлайн сервис Padlet, критическое мышление, парадигма образования, манипулятивный контент, образовательная среда.

Annotation. The article identifies the possibility of forming media competence in future masters of education in the process of their andragogical training. The essence of the andragogical training of future masters of education in institutions of higher education has been established; the content modules of the training program, methods and means of forming media competence, skills and media literacy skills of future masters of education, which are formed in the process of andragogical preparation, are determined.

Keywords: andragogic training, andragogue, future master of education, media competence, media literacy, media education, competence-based approach, interactive methods, Padlet online service, critical thinking, educational paradigm, manipulative content, educational environment.